

emcdda.europa.eu

Evaluation of 'national drug strategies' in Europe

EMCDDA 2004 selected issue

In EMCDDA 2004 Annual report on the state of the drugs problem in the European Union and Norway

Vybraná otázka 1

Hodnotenie „národných stratégií pre drogy“ v Európe

Prístupy k meraniu národných stratégií pre drogy

Mnohé krajiny v poslednom čase prijali „národnú stratégiu pre drogy“⁽¹⁴⁶⁾. Táto časť sa zameriava na plány na hodnotenie týchto stratégií, ktoré po prvý raz v celoeurópskom meradle umožnila tohtoročná činnosť národných kontaktných miest. Pomohla objasniť odkazy na hodnotenie v „národných stratégiách pre drogy“, ktoré nie sú vždy celkom jasné alebo jednoznačné.

Opatrenia na hodnotenie európskych „národných stratégií pre drogy“ možno rozdeliť na tri hlavné aktivity:

1. monitorovanie, čiže štandardný zber údajov týkajúcich sa drogového fenoménu, ako aj reakcií a intervencií;
2. hodnotenie implementácie, t. j. posúdenie hodnoty pridanej implementáciou iniciatív a alokáciou zdrojov predpokladaných v stratégii pre drogy a
3. hodnotenie dopadu (všeobecne označované ako hodnotenie efektívnosti), posúdenie výsledkov (krátkodobých účinkov) a dopadu⁽¹⁴⁷⁾ (dlhodobých účinkov) na drogový fenomén vyplývajúcich (aspoň sčasti) z národnej stratégie pre drogy (obrázok 23)⁽¹⁴⁸⁾.

Hlavný rozdiel z hľadiska prístupu k hodnoteniu národných stratégií pre drogy existuje medzi krajinami, ktoré monitorujú stratégiu pre drogy a krajinami, ktoré predpokladajú vyhodnotenie jej implementácie a/alebo dopadu.

Keďže koncepcie monitorovania a hodnotenia nie sú v národných drogových stratégiách vždy jednoznačne rozlíšené, dôležité je uvedomovať si rozdiely medzi nimi. Monitorovanie je kontinuálny a systematický proces, ktorý generuje štandardné kvantitatívne aj kvalitatívne údaje o drogovom fenoméne a o intervenciách zameraných na jeho riešenie. Môže poskytovať pravidelnú spätnú väzbu o uskutočňovaní aktivít (t. j. o vstupoch: aké zdroje sa vynaložili; a o výstupoch: aké opatrenia sa realizovali, za aké dlhé časové obdobie a kto ich uskutočnil).

Monitorovanie však obvyčajne neposkytuje informácie o dopade stratégie ani odpovede na otázku, prečo niektorá aktivita vedie k splneniu cieľa a iná nie. Hoci

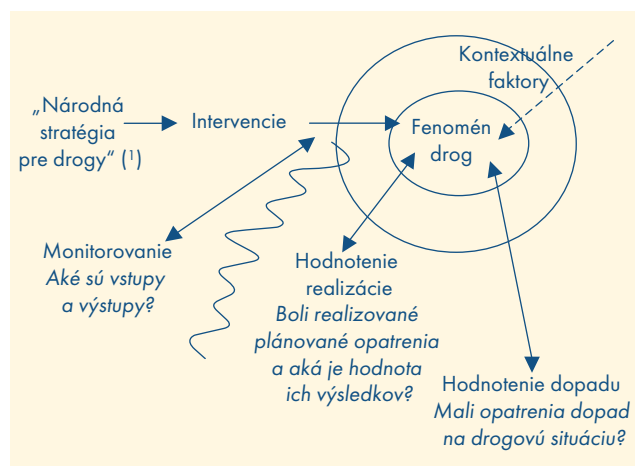
monitorovací systém často dokáže poskytnúť informácie o vývoji jednotlivých aspektov drogového fenoménu a o opatreniach na jeho potlačanie, zvyčajne nie je schopný určiť, či sú dosiahnuté zmeny priamym dôsledkom realizovaných opatrení (určenie kauzality).

Otázka kauzality a ďalšie zložité vedecké otázky sa riešia prostredníctvom hodnotenia (tabuľka 5), t. j. „posúdenia hodnoty verejnej intervencie“ (v tomto prípade národnej stratégie pre drogy) „s odkazom na kritériá“ (relevantnosť, efektívnosť, dopad) a „explicitné štandardy“ (kvalita, kvantita) (definícia Európskej komisie z roku 1999) a ktoré si obvyčajne vyžaduje uskutočnenie hĺbkových štúdií.

Hodnotenie teda pozostáva z dvoch integrálnych prvkov:

1. dôkazov založených na kvalitných údajoch, t. j. údajoch získaných pomocou vedeckých metodológií (monitorovanie a hĺbkové štúdie), o existencii kauzality medzi realizáciou politiky a zmenou študovaného javu a
2. hodnotiaceho úsudku dosiahnutého dopadu, ktorý je neskôr potrebné prepojiť s rozhodovaním.

Obrázok 23: Úrovně hodnotenia v „národných stratégiách pre drogy“

(1) Výraz „stratégia pre drogy“ zahŕňa všetky ekvivalentné akčné plány vyplývajúce zo stratégie.

⁽¹⁴⁶⁾ Definovaná v kapitole 1, s. 17.

⁽¹⁴⁷⁾ Na zjednodušenie budeme výraz „hodnotenie dopadu“ používať na označenie hodnotenia výsledkov aj hodnotenia dopadu, hoci ide o dva zreteľne odlišné vedecké postupy, ktoré sa v relevantnej literatúre všeobecne rozlišujú.

⁽¹⁴⁸⁾ Komplexné hodnotenie by zahrnuo aj hodnotenie efektívnosti, ktoré v zásade znamená meranie nákladov, s akými sa dosiahli výsledky a dopady. Údaje o tomto aspekte však boli k dispozícii len za Španielsko (pozri nižšie).

Tabuľka 5: Bežne používané výrazy pri hodnotení (metódy hodnotenia akcií štrukturálnej povahy)

Celkové hodnotenie	Hodnotenie intervencie ako celku
Koherentnosť	Miera neprotikladnosti logiky intervencia/intervencia nie je v protiklade s inými intervenciami s podobnými cieľmi
Relevantnosť	Miera, do akej sú ciele intervencie primerané z hľadiska potrieb, problémov a otázok, ktoré má intervencia riešiť
Konzistentnosť	Miera, do akej sa maximalizujú/minimalizujú pozitívne/negatívne vedľajšie účinky na iné oblasti hospodárskej, sociálnej alebo environmentálnej politiky
Užitočnosť	Miera, do akej sú účinky v súlade s potrebami, problémami a otázkami, ktoré sa majú riešiť
Efektívnosť	Miera, do akej sa dosiahli stanovené ciele
Účinnosť	Miera, do akej sa očakávané účinky dosahujú pri primeraných nákladoch
Analýza nákladov/efektívnosti	Hodnotiaci nástroj na posúdenie účinnosti
Analýza nákladov/úžitku	Hodnotiaci nástroj na posúdenie výhodnosti intervencie z pohľadu dotknutej skupiny ako celku a z pohľadu peňažnej hodnoty prisudzovanej všetkým dôsledkom intervencie
Výstup	Ktorý sa financuje a dosiahne (alebo konkretizuje) na základe peňazí vyčlenených na intervenciu
Dopad	Dôsledok pre priamych adresátov po skončení ich účasti na intervencii, po zriadení verejného zariadenia, alebo nepriame dôsledky pre iných adresátov, ktoré môžu byť priaznivé alebo nepriaznivé
Prameň: Európska komisia, 1999.	

Koncepcia „hodnotenia“ sa v praxi neoddeliteľne spája s „monitorovaním“, ale hoci v niektorých dokumentoch sa obidva tieto pojmy používajú ako synonymá, treba mať na pamäti, že monitorovanie nie je to isté ako hodnotenie (hoci monitorovanie je rozhodne jeho súčasťou).

V Spojenom kráľovstve bola v roku 2002 uverejnená aktualizovaná Národná stratégia pre drogy, po rozsiahlej revízii, ktorá si všimla dôkazy, vrátane vyhodnotení komponentov odbytu a dopytu. Národná stratégia pre drogy „monitoruje“, „sleduje“ a „riadi sa jej vykonávanie“, ale „nehodnotí sa“ (národné správy Spojeného kráľovstva, s. 106). V Nórsku je cieľom nového Akčného plánu pre drogy a alkohol zaviesť systém merania rozsahu, do akého sa dosahujú ciele a čiastkové ciele plánu (nórska národná správa, s. 65). Národná stratégia drogovej politiky na roky 2001 – 2004 v Českej republike definuje dlhodobé aj krátkodobé ciele, zámery, ukazovatele úspešnosti a nástroje na hodnotenie efektívnosti každého piliera stratégie. Plnenie úloh sa pravidelne hodnotí; stratégia však ešte nebola systematicky vyhodnotená podľa stanovených ukazovateľov úspešnosti a definovaných nástrojov hodnotenia. Jedným z dôvodov môžu byť značné náklady na externé hodnotenia (národná správa Českej republiky, s. 114). Nový dánsky akčný plán predpokladá priebežné „hodnotenie“ radu konkrétnych aktivít (dánska národná správa, s. 67). V Maďarsku a Poľsku navrhujú národné stratégie pre drogy systém sledovania plnenia úloh (národné správy siete Reitox), zatiaľ čo v Slovinsku sa zatiaľ nerobilo žiadne hodnotenie (slovinská národná

správa, s. 61), hoci nová národná stratégia „predpokladá pravidelné hodnotenie realizácie“. V Litve sa bude národná stratégia pre drogy (2004 – 2008) vykonávať „v súlade s finančnými možnosťami krajiny“ (litovská národná správa, s. 35). A nová národná stratégia pre drogy v Estónsku „zahŕňa monitorovacie a hodnotiace komponenty a definuje ukazovatele výkonnosti“ (estónska národná správa, s. 86).

Vo Fínsku a Švédsku (fínska národná správa, s. 113; švédka národná správa, s. 75 – 76) kladú národné stratégie pre drogy väčší dôraz na monitorovanie implementácie stratégie než na hodnotenie jej dopadu. Koordinátor pre drogy vymenovaný v roku 2002 vo Švédsku je zodpovedný za zabezpečenie sledovania akčného plánu (v národných správach). Aj vo Fínsku sa plánuje uskutočniť výskum s cieľom stanoviť niektoré referenčné kritériá, na základe ktorých budú orgány pre drogy monitorovať a hodnotiť svoje aktivity. Národné kontaktné miesto Luxemburska referuje, že v roku 2005 sa vyhodnotí výsledok plánu na roky 2000 – 2004 s cieľom vypracovať ďalšie a budúce stratégie (luxemburská národná správa, s. 94). V Nemecku je po prvý raz súčasťou Akčného plánu proti drogám a závislostiam z roku 2002 pokus o stanovenie operatívnych cieľov a kritérií, ktoré možno použiť na stanovenie úspešnosti alebo neúspešnosti intervencií (nemecká národná správa, s. 101), zatiaľ čo taliansky trojročný program na roky 2002 – 2004 propaguje hodnotenie v oblasti prevencie a resocializácie.

Medzi krajiny, ktoré predkladajú hodnotenie realizácie národnej stratégie pre drogy alebo jej efektívnosti, patria Grécko, Španielsko, Francúzsko, Írsko a Portugalsko (tabuľka 6). V španielskej a gréckej stratégii sa hovorí o „hodnotení efektívnosti“. Deväťročná národná stratégia Španielska predpokladá hodnotenie jej celkovej realizácie v roku 2008 a realizácie v jednotlivých sektoroch v polčase realizácie, t. j. v roku 2003. Cieľom hodnotenia je „zvýšiť efektívnosť a účinnosť verejnej politiky“ (španielska národná správa, s. 85) a posúdiť poskytované služby čo do rozsahu aj kvality. Podobne aj v Grécku nový Akčný plán pre drogy 2002 hovorí o externom hodnotení celkovej účinnosti uplatňovanej politiky, ktoré by sa mohlo uskutočniť v budúcnosti a ktorého základom by boli indikátory EÚ a medzinárodné indikátory (grécka národná správa, s. 110).

Vo Francúzsku, Írsku a Portugalsku národné stratégie pre drogy predpokladajú celkové ⁽¹⁴⁹⁾ hodnotenie aj hodnotenie podľa sektorov, v niektorých prípadoch aj hodnotenie efektívnosti (írska národná správa). Získané údaje však svedčia o tom, že doteraz vykonané hodnotenia posudzovali skôr úroveň realizácie než efektívnosť stratégie. Hodnotenie Trojročného akčného plánu 1999 – 2002 vo Francúzsku (ktoré vykonával Observatoire Français des Drogues et des Toxicomanies (OFDT) v období 2000 až 2003) zahŕňalo „celkové hodnotenie“, ako aj hodnotenie piatich prioritných programov ⁽¹⁵⁰⁾. Hodnotenie však neposudzovalo dopad prijatých opatrení na celkovú drogovú situáciu. V zásade tak išlo o posúdenie pokroku, v porovnaní s ktorým sa hodnotilo dosiahnutie operačných cieľov. V Írsku národná stratégia pre drogy predpokladá „nezávislé hodnotenie efektívnosti celkového rámca do konca roka 2004 (National Drugs Strategy 2001–2008: Building on Experience, s. 111). Zdá sa však, že hodnotenie bude

skôr preskúmaním rozsahu zavedenia stratégie pre drogy, či splnila strategické ciele, než kompletné posúdenie dopadu stratégie na užívanie drog. Stratégia pre drogy v Portugalsku predpokladá „nezávislé externé hodnotenie jej celkovej aj sektorovej implementácie“ (portugalská národná správa, s. 65). Hovorí aj o internom procese hodnotenia.

V tých členských štátoch, ktoré nemajú „národnú stratégiu pre drogy“ v prísnom zmysle slova, sa celkovému hodnoteniu v posledných rokoch venovala len malá pozornosť, a to aj v krajinách, ktoré majú vybudovanú kultúru hodnotenia špecifických projektov pre oblasť drog. Napríklad v Holandsku, kde je výskum, monitorovanie a hodnotenie tradične súčasťou drogovkej politiky, cieľom novej „vládnej riadiacej stratégie“ (2002) je poskytnúť usmernenie pre činnosť orgánov verejnej správy (vrátane tých, do ktorých pôsobnosti patrí zdravotná starostlivosť a drogy) (holandská národná správa, s. 83 – 84). V Rakúsku, kde sa síce v posledných rokoch podstatne zlepšilo monitorovanie súvisiace s drogami, sa nevyhodnocovali ani krajiniské plány (okrem predbežného hodnotenia vo Vorarlbergu) ani celková drogová politika (rakúska národná správa, s. 63). V ostatných krajinách (Cyprus, Lotyšsko, Malta a Slovensko, ako aj Bulharsko, Rumunsko a Turecko) nie sú k dispozícii dostatočné informácie umožňujúce podať správu o hodnotení národných stratégií pre drogy (pokiaľ vôbec existujú).

Hodnotenia – „*ex-ante*“, „*v polčase*“ a „*ex-post*“

Príručka na hodnotenie aktivít EÚ identifikuje štyri hlavné dôvody vykonávania hodnotení: 1. prispieť k navrhovaniu intervencií; 2. zvýšiť kvalitu intervencie; 3. prehĺbiť efektívne rozdeľovanie zdrojov (t. j. efektívnosť) a 4. referovať o úspešnosti intervencie (t. j. zodpovednosť)

Tabuľka 6: Charakteristiky hodnotení niektorých národných stratégií

	„Národná stratégia pre drogy“	Rozsah hodnotenia	Cieľ hodnotenia	Podmienky hodnotenia
Grécko	Akčný plán 2002 – 2006	Všeobecný aj špecifický	Efektívnosť	Žiadne
Španielsko	Národná stratégia pre drogy 2000 – 2008	Všeobecný aj špecifický	Efektívnosť a účinnosť	2003 – 2008
Francúzsko	Trojročný plán boja proti drogám a za prevenciu závislosti 1999 – 2001	Všeobecný aj špecifický	Implementácia	2002
Írsko	Národná stratégia pre drogy 2001 – 2008: budovať na skúsenostiach	Všeobecný aj špecifický	Implementácia	2004 – 2008
Portugalsko	Národná stratégia pre drogy; Akčný plán 2000 – 2004	Všeobecný aj špecifický	Implementácia	2004

⁽¹⁴⁹⁾ Celkové hodnotenie: hodnotenie intervencie ako celku (tabuľka 5).

⁽¹⁵⁰⁾ 1. Regionálne dohody o cieľoch v oblasti zdravotníctva a spravodlivosti, 2. medzirezortná politika odbornej prípravy, 3. regionálne programy predchádzania vzniku závislosti, 4. experimenty s terénnou prácou v špecializovaných zariadeniach na poskytovanie všeobecnej starostlivosti osobám s prejavmi závislého správania a 5. programy na znižovanie rizika v 18. parížskom okrese.

V tej istej príručke sa popisujú tri štádiá hodnotenia: *ex-ante*, v polčase a *ex-post*.

Hodnotenie *ex-ante* sa robí pred zavedením a jeho cieľom by malo byť posúdenie potreby konať alebo vytvoriť základnú líniu. O hodnotení *ex-ante* sa v národných drogových stratégiách referuje ako o procese prehodnocovania, ktoré uskutočňujú parlamentné komisie, vládne komisie alebo vládne ministerstvá; ktoré sa uvádzajú ako základne viacerých národných stratégií pre drogy (Belgicko, Nemecko, Španielsko, Írsko, Portugalsko, Švédsko).

Hodnotenie v polčase sa uvádza v španielskej, írskej a portugalskej národnej drogovej stratégii ako nástroj na „priebežné“ úpravy intervencií a cieľov. Prístup „priebežných“ úprav sa neobmedzuje len na krajiny, ktoré vykonávajú riadny proces hodnotenia. O jeho používaní referujú aj krajiny, ktoré si vytvorili monitorovacie systémy; používa sa v nich ako zdroj spoľahlivých informácií, ktorého cieľom je pomôcť prispôbovať a pretvárať budúce aktivity. Znamená to, že sa má posudzovať hodnota, čo je typickejšie pre hodnotiace aktivity. Aj tu sa výrazy monitorovanie a hodnotenie používajú rovnocenne.

Hodnotenie *ex-post* sa vzťahuje na celé obdobie intervencie, zvyčajne s osobitným dôrazom na konečné výsledky intervencie s cieľom zabezpečiť vstupy pre budúce intervencie. Takáto aktivita sa udáva vo Francúzsku, kde sa záverečné hodnotenie francúzskeho akčného plánu robilo s cieľom revidovať intervencie a ciele nového plánu pre drogy. Na rok 2008 sa navrhuje v Španielsku, Írsku a Portugalsku.

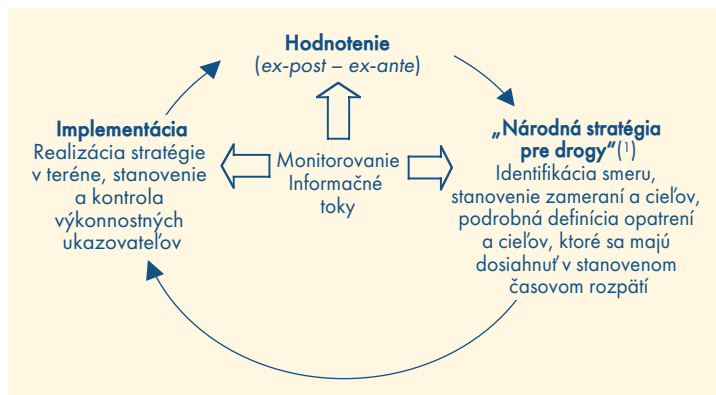
V drogovej oblasti je vždy cieľom hodnotiaceho procesu zvýšiť kvalitu existujúcich intervencií a navrhnuť nové. Možno však predpokladať, že keď jedna stratégia pre drogy nasleduje za druhou, hodnotenia *ex-ante* a *ex-post* sa zlúčia a výsledkom je cyklický proces, v ktorom konečné výsledky minulej stratégie predstavujú vstup pre budúcu stratégiu (obrázok 24).

Aktéri hodnotenia

Ďalšou kľúčovou otázkou obsiahnutou v národných drogových stratégiách je, či subjekty vykonávajúce hodnotenie majú byť „internou“ súčasťou organizácie, alebo by mali byť „externé“. Existujú príklady obidvoch riešení, z ktorých každé má svoje výhody aj nevýhody.

Vnútní hodnotitelia môžu ponúknuť lepšie poznanie štruktúr a mechanizmov komunikácie, poznajú organizáciu aj predmet skúmania a majú dobrý prístup k zdrojom dát. Mohli by však javiť tendenciu ospravedlňovať nesplnenie

Obrázok 24: Hodnotenie ako cyklický proces

(¹) Výraz „stratégia pre drogy“ zahŕňa všetky ekvivalentné akčné plány vyplývajúce zo stratégie.

cieľov a sú menej ochotní konštatovať alebo navrhovať zmeny, ktoré by sa mohli vnímať ako hrozba pre organizáciu. Na rozdiel od toho by externí hodnotitelia mali ponúknuť objektívnejší a spoľahlivejší pohľad, pretože nie sú prepojení s organizáciou, ale mohli by mať ľahší prístup k zdrojom informácií a hrozí riziko, že sa budú snažiť uspokojiť klienta predložením čo najlepších výsledkov. Externí hodnotitelia pritom bývajú dosť drahí. Treba si teda vybrať medzi lepšou znalosťou situácie a schopnosťou získať informácie na jednej strane a vyššou objektivitou a odbornou spôsobilosťou pri hodnotení na druhej strane.

Väčšina členských štátov uprednostňuje kombinovaný prístup: v Írsku vyhodnotia národnú stratégiu pre drogy v polčase jej realizácie v roku 2005 externí konzultanti pod vedením medzirezortnej riadiacej skupiny; v Portugalsku vyhodnotia akčný plán na obdobie 2000 – 2004 interní zamestnanci aj externí konzultanti; a vo Francúzsku jednotlivé aspekty trojročného akčného plánu vyhodnocovali externí hodnotitelia aj interní zamestnanci OFDT. V Španielsku dnes vykonávajú hodnotenie v polčase (2004) zamestnanci Národného drogového plánu (PNSD); grécky plán zasa predpokladá externé hodnotenie. Vo Švédsku vyhodnotí politiku v oblasti verejného zdravia Národný ústav verejného zdravia prostredníctvom merania viacerých premenných životného štýlu. Jedným z cieľov politiky (č. 11) je znížiť spotrebu tabaku a alkoholu, dosiahnuť spoločnosť bez ilegálnych drog a dopingov a zmierniť škodlivé účinky gamblerska.

Vo všetkých krajinách, v ktorých sa uskutočňuje proces hodnotenia, je orgánom zodpovedným za organizáciu a proces hodnotenia národná koordinačná agentúra: medzirezortná misia (MILD) vo Francúzsku, PNSD

v Španielsku, Inštitút pre drogy a drogové závislosti (IDT) v Portugalsku, Riaditeľstvo pre drogy v Írsku, Úrad koordinátora pre drogy vo Švédsku a ako to uvádza belgická stratégia z roku 2001 Všeobecná bunka pre drogy v Belgicku (keď začne fungovať). V rámci týchto agentúr sú za poskytovanie informácií a údajov potrebných na hodnotenie zodpovedné drogové monitorovacie centrá, ktoré sú obyčajne zhodné s národnými kontaktnými miestami siete Reitox a ktoré niekedy nesú zodpovednosť aj za technickú stránku hodnotenia.

Ciele a indikátory

Často sa nastoľuje otázka merateľnosti účinkov akcií realizovaných v rámci národnej stratégie pre drogy. Je pravda, že medzinárodné aj národné stratégie pre drogy hovoria o veľmi „všeobecných cieľoch“ ako je „znižovanie rizika pre užívateľov drog“ alebo o „cieľi bezdrogovej spoločnosti“ alebo o „operatívnych cieľoch“ ako je „zvýšenie počtu miest v liečebných zariadeniach“ alebo „vytvorenie koordinačnej agentúry pre drogy“. Pre „všeobecné“ aj „operatívne“ ciele by bolo užitočné, keby sa stanovili konkrétne ciele. Všeobecné ciele sú dôležité ako základ národnej drogovej politiky určujúcej smer, ale sú ťažko merateľné; operatívne ciele závisia od realizácie kvalitatívnych aj kvantitatívnych iniciatív, čo znamená, že by mali byť ľahšie merateľné.

Experti aj odborníci varujú, že predpokladom vedeckého vyhodnotenia stratégie je stanovenie cieľov jednoznačným, zreteľným a merateľným spôsobom a že „všeobecné“ ciele treba odlišiť od „operatívnych“, ale že musia byť zároveň vzájomne prepojené. „Operatívne ciele“ sa musia skutočne vnímať ako nástroj na rozpracovanie „všeobecných cieľov“. Ďalej treba vypracovať ukazovatele výkonnosti na meranie dosahovania cieľov. Dnes možno do tejto kategórie zaradiť len niekoľko národných stratégií pre drogy.

Účinnosť

Len niekoľko národných stratégií obsahuje podrobnejšiu zmienku o analýze nákladov a úžitku alebo o analýze nákladov a efektívnosti; neplatí to o španielskej stratégii, ktorá uvádza, že súčasťou hodnotenia národnej stratégie bude aj pokus o zmeranie účinnosti verejnej politiky. Hoci rozpočet a náklady sú pre verejnú správu veľmi dôležité, v drogovej oblasti (ako sa hovorí v poslednej výročnej správe, EMSDDZ, 2003b) existuje všeobecný nedostatok poznatkov o globálnych nákladoch na verejné intervencie v tejto oblasti. Analýzy tohto druhu sa všeobecne vnímajú

ako marginálne a sú zahrnuté len v niekoľkých výskumných aktivitách.

Obmedzujúce faktory hodnotenia

Vedecká komunita pripúšťa, že je veľmi ťažké určiť, či drogová politika je, alebo nie je efektívna. Experti a odborníci varujú pred ťažkosťami spojenými s hodnotením dopadu verejnej politiky: treba prihliadať na „vrstvy zložitosti“ a na „množstvo príčinnno-následných prepojení“. Zistiť kauzálne prepojenie medzi drogovou politikou a jej výsledkami a dopadom môže byť skutočne ťažké vzhľadom na rôznorodosť intervencií a meraných účinkov a na možné externé faktory (konfúzne faktory) ovplyvňujúce realitu (ako sú napríklad socioekonomické podmienky, subkultúry a pod.). Niektoré výskumy naznačujú, že drogové fenomény by mohli väčšmi závisieť od behaviorálnych a spoločenských faktorov než od politických intervencií.

Aj nelegálna povaha užívania drog môže byť vážnou prekážkou zberu údajov, ktorý je základným nástrojom každého hodnotiaceho procesu, a mnohé dôležité aspekty drogového fenoménu tak môžu zostať neodhalené. Hodnotenie v oblasti drogovej intervencie preto treba starostlivo premyslieť a pri interpretácii jeho výsledkov treba zachovávať opatrnosť.

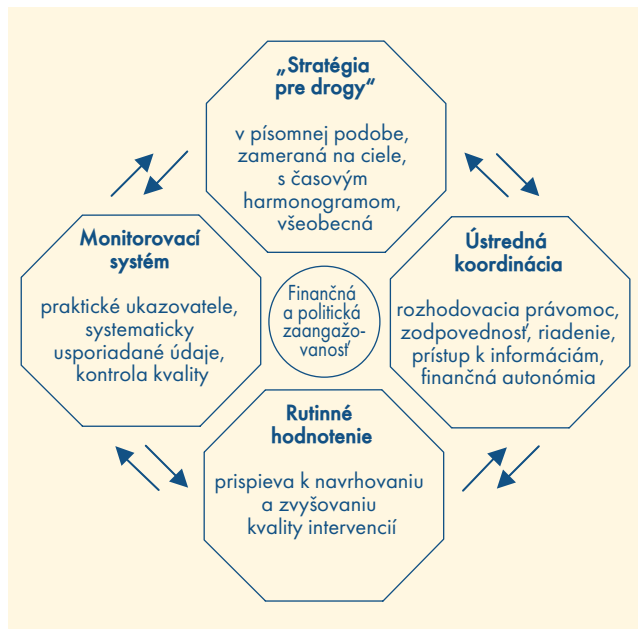
Záver

Z preskúmaných údajov vyplýva, že „národné stratégie pre drogy“ obyčajne chápu hodnotenie ako meranie implementácie – pokroku, úspechov, ba aj neúspechov – a isté následné posúdenie namiesto vyhodnotenia dopadu na celkovú drogovú situáciu. Toto je dôležitý záver. Väčšina krajín, ktoré čelili drogovému problému po celé desaťročia, je dnes schopná (alebo ochotná) pomocou monitorovacích systémov položiť základy na meranie drogového fenoménu a účinkov svojho snaženia. Drogovú politiku tak možno považovať za zodpovednejšiu než kedykoľvek predtým, čo je samo osebe významný úspech.

Viaceré krajiny zašli ešte ďalej a oznámili, že popri vývoji monitorovacích systémov uskutočnia vyhodnotenie implementácie „národnej stratégie pre drogy“, čím majú na mysli vedecký výskum zameraný na určenie prínosu alebo neefektívnosti stratégie ako celku alebo jej časti. Predbežne však neexistujú žiadne náznaky o vedeckom hodnotení celkového dopadu národných stratégií pre drogy.

Všeobecne možno povedať, že krajiny uplatňujúce štruktúrovanejší prístup k drogovej politike, t. j. krajiny s vypracovanou písomnou, všeobecnou „národnou

Obrázok 25: Hlavné charakteristiky štruktúrovaného prístupu drogovej politiky

stratégiou pre drogy“ zameranou na ciele, centrálnym koordináčnym mechanizmom, prípadne aj s národným koordinátorom a solídnym monitorovacím systémom, udávajú existenciu lepšie prepracovaného procesu hodnotenia (obrázok 25). Zdá sa, že existencia štruktúrovanejšieho prístupu, ktorá sama osebe znamená finančný aj politický záväzok, je predpokladom zlepšenia prepracovanosti hodnotiaceho prístupu k národnej drogovej stratégii. Túto hypotézu by mal samozrejme potvrdiť ďalší výskum.

Rozšírenie kultúry monitorovania a hodnotenia prispelo k spoznaniu drogového problému v EÚ a tým vytvorilo predpoklady na kvalifikovanejšie rozhodovanie. Hodnotenie je dnes pevne zakotvené v súčasných drogových stratégiách ako kritický prvok zodpovednosti, výkonnosti a finančnej obozretnosti. Mnohé projekty a špecifické intervencie v drogovej oblasti prvok hodnotenia už obsahujú a pokiaľ sa rozšíri na všetky hlavné zásahy drogovej politiky, meranie efektívnosti európskych národných stratégií pre drogy sa bude postupom času zlepšovať.